

การรำโนราชุด “รำกระบี่ตีท่า” กรณีศึกษา : โนราเดชา วาทะศิลป์  
NORA DANCE CALLED “RAM KRABI TI THA”:  
A CASE STUDY OF NORA DECHA WATASIN

กฤษณะ สายสุนีย์\* และพิชญ์ กันภัย\*

KRITSANA SAISUNEE AND PISANU KANPAI

(Received: October 29, 2024; Revised: May 16, 2025; November 26, 2025)

### บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรำโนราชุด “รำกระบี่ตีท่า” กรณีศึกษาโนราเดชา วาทะศิลป์ ศิลปินผู้มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดศิลปะการแสดงโนราภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า โนราเดชา ได้รับการถ่ายทอดการรำชุดนี้มาจากโนราน้อมโบราณศิลป์ ทำรำชุดนี้มีต้นเค้ามาจากบทประพันธ์ที่ใช้สำหรับฝึกหัดการรำโนรา การรำกระบี่ตีท่าสื่อความหมายถึงการประลองฝีมือและรบกัณฑ์ของลิง เพื่อแสดงถึงพลัง ความสามารถในการต่อสู้ รวมถึงการใช้ท่าทางที่สง่างามและอ่อนช้อย ด้วยการผสมผสานลีลาท่ารำของตัวนายและตัวนางในการแสดงโนรา ทำให้การรำนี้ที่มีทั้งความเข้มแข็งและความอ่อนช้อย เครื่องดนตรีใช้เป็นวงดนตรีที่ประกอบการแสดงโนราโดยทั่วไป แต่เน้นการใช้จังหวะหน้าทับกลองเพื่อควบคุมจังหวะการรำที่ต้องการความสอดคล้องกับท่ารำ การรำแบ่งออกเป็น 3 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 ดุเชิง จำนวน 4 ท่า ช่วงที่ 2 หยั่งเชิง จำนวน 4 ท่า และช่วงที่ 3 ต่อสู้กันจำนวน 10 ท่า การรำไม่มุ่งเน้นการแพ้ชนะกัน เนื่องจากเป็นการรำเพื่อถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้แสดงจะถือพระขรรค์เป็นอุปกรณ์ประกอบการรำ ผู้แสดงแต่งกายตามแบบอย่างการแสดงโนรา แต่ไม่สวมเทริดตามจารีตของโนรา การรำกระบี่ตีท่าไม่เพียงแต่เป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังเป็นการสืบสาน อนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านภาคใต้อีกด้วย

คำสำคัญ : รำกระบี่ตีท่า, โนราเดชา วาทะศิลป์, ดุเชิง, หยั่งเชิง, ต่อสู้กัน

### Abstract

This academic article aims to study Nora dance called “Ram Krabi Ti Tha”, using a case study of Nora Decha Watasin, an artist who plays a significant role in preserving Nora traditional performing arts in the southern

\* ภาควิชานาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Department of Drama Education, Nakhon Si Thammarat College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

part. The study revealed that Nora Decha inherited this dance from Nora Norm Boran Silpa. Ram Krabi Ti Tha dance originated from the preliminary exercises traditionally used in Nora dance training. It symbolizes a contest of skills and combat between monkeys, highlighting strength, martial abilities, and graceful movement. The integration of both male and female dance styles in the performance results in a dynamic that embodies both strength and elegance. The accompanying music follows the traditional Nora ensemble, focusing on the drum beat to coordinate the dancers' movements. The dance is divided into three segments: Segment 1 – Du Choeng (Observation), consisting of four poses; Segment 2 – Yang Choeng (Testing the opponent), also consisting of four poses; and Segment 3 – Tor Su Kan (Combat), comprising ten fighting poses. The performance does not focus on victory or defeat as it is intended as an offering to sacred beings. Performers hold a ceremonial sword (phra khan) as a prop throughout the dance. They wear traditional Nora costumes; however, the tiered headdress (thuead) is intentionally omitted in accordance with Nora customs for sacred or ritualistic performances. Ram Krabi Ti Tha is not merely a form of entertainment, but it is also a powerful medium for conveying and preserving a folk art of the southern part.

Keywords : Ram Krabi Ti Tha, Nora Decha Watasin, Du Choeng, Yang Choeng, To Su Kan

## บทนำ

โนรา เป็นศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนภาคใต้มาช้านาน เป็นการแสดงที่มีแบบแผน การรำรำและการขับร้องที่งดงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีดนตรีเป็นลูกคู่เล่นรับ-ส่งตลอดการแสดง ผู้รำโนราสวมเครื่องแต่งกายที่ทำด้วยลูกปัด หลากสี สวมปีกหางคล้ายนก สวมเทริดทรงสูง ต่อเล็บยาวทำด้วยโลหะ การแสดงโนรา เป็นที่นิยมและถือปฏิบัติแพร่หลายในชุมชนมาอย่างยาวนาน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2563, น. 9) โดยโนรามีการแสดงอยู่ 2 รูปแบบหลัก คือ โนราประกอบพิธีกรรม (หรือ โนราโรงครู) และโนราเพื่อความบันเทิง โดยทั้งสองมีลักษณะและความหมายที่ต่างกัน อย่างชัดเจน เริ่มจากโนราโรงครู ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สำคัญในวงการโนรา เพราะเป็นการเชิญ ครูหรือบรรพบุรุษของโนราเข้าสู่พิธี เพื่อทำการไหว้ครูและรับของแก้บน อีกทั้งยังเป็น โอกาสในการครอบเทริดหรือผูกผ้าให้กับผู้แสดงรุ่นใหม่ โดยแบ่งเป็นพิธีโรงครูใหญ่ที่ใช้เวลา 3 วัน 3 คืน และโรงครูเล็กที่ใช้เวลาเพียง 1 วัน 1 คืน ส่วนโนราเพื่อความบันเทิงนั้น เน้นการแสดงฝีมือและความสามารถส่วนบุคคลของโนราแต่ละคนในการรำ ร้อง การทำบท และการแสดงเฉพาะอย่าง รวมทั้งการแสดงเป็นเรื่องสั้นเพื่อสร้างความสนุกสนานแก่ผู้ชม

ลำดับการแสดงโดยทั่วไปจะเริ่มจากการตั้งเครื่อง ประโคมดนตรี กาศครู สดุดีต้น ตลอดจนการแสดงลีลาต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งการรำหน้าม่าน ขับบทกลอน และการรอดท่ารำพิเศษของตัวนายโรง นอกจากนี้ยังมีตัวตลกที่ช่วยเพิ่มความครื้นเครง การแสดงโนราลัยยังมีทั้งเพื่อความบันเทิงและพิธีกรรม มีคุณค่าไม่เพียงแค่ว่าในด้านารแสดงและเครื่องแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ แต่ยังเป็นสื่อที่ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนอย่างเข้าถึง เช่น คณะครื้นน้อย ดาวรุ่ง จากจังหวัดตรัง คณะละไม ศรีรักษา จากจังหวัดสงขลา คณะโนราน้อม โบราณศิลป์ จากจังหวัดพัทลุง (มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ, 2565, น. 1)

คณะโนราน้อม โบราณศิลป์ หรือ โนราน้อม คงเกลี้ยง เป็นลูกหลานของบรรพบุรุษที่มีเชื้อสายโนรามาก่อน ปู่ของโนราน้อม คงเกลี้ยง เป็นโนราที่มีชื่อเสียงโด่งดังมากในสมัยก่อนมีชื่อว่า “โนราคล้าย ชี้นอน (กินนร)” ซึ่งเสียชีวิตในสมัยที่โนราน้อม คงเกลี้ยงยังเป็นเด็ก ต่อมานายนิ่ม ผู้เป็นญาติซึ่งอาศัยอยู่ใกล้ ๆ บ้านได้นำเด็กชายน้อม คงเกลี้ยงไปฝึกหัดรำโนราจนเกิดความชำนาญในการรำโนราแบบโบราณ สามารถรำโนราได้สวยงามและในปี พ.ศ. 2504 นั้นเองจึงได้ตั้งคณะโนรารับการแสดงอย่างจริงจังขึ้นมาชื่อคณะโนรา “น้อม ศิลป์โบราณ” ซึ่งมีการรำรำแบบโบราณที่ยังคงรักษาขนบการแสดงแบบแผนอย่างเดิมไว้อย่างเหนียวแน่นได้ ซึ่งทำการแสดงและมีชื่อเสียงมาจนปัจจุบัน นอกจากโนราน้อมรับจ้างในการแสดงโนราแล้ว ยังได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการแสดงโนราให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง วิทยาลัยเกษตรพัทลุง โรงเรียนมัธยมพัทลุงวิทยา โรงเรียนบ้านท่าแค เป็นต้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ม.ป.ป., น. 1)

นายเดชา คำเกลี้ยง หรือ โนราเดชา วาทศิลป์ เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดการรำโนราจากโนราน้อม คงเกลี้ยง เมื่อได้เข้าเรียนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง ทำให้โนราเดชาได้สืบทอดท่ารำโนราแบบโบราณที่ยังคงรักษาขนบการแสดงแบบแผนอย่างเดิมโดยเฉพาะ “การรำชุดกระบี่ตีท่า” เป็นการแสดงที่สื่อความหมายถึงการรบกันของลิง โดยคำว่า “รำกระบี่ตีท่า” เป็นบทร้องคำหนึ่งที่อยู่ในบทประณม ซึ่งถือว่าเป็นบทรำสำหรับฝึกหัดโนราที่สามารถนำไปปรับใช้ในการรำอื่น ๆ ของโนรา แต่เนื่องด้วยการแสดงชุดนี้เป็นการแสดงที่ต้องใช้พลังกำลังของผู้แสดงโนราเป็นอย่างมากและใช้ระยะเวลาในการแสดงค่อนข้างนานทำให้การรำชุดกระบี่ตีท้านี้ศิลปินโนราขาดความสนใจนำมาแสดง หรือผู้ที่ได้รับการสืบทอดมีอย่างจำกัด

### บริบทของการแสดงโนรา

การแสดงโนรา เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน และได้รับความนิยมอย่างมาก โดยเฉพาะในท้องถิ่นภาคใต้ของประเทศไทย การแสดงโนรานี้สะท้อนถึงเรื่องราวความเชื่อ ความศรัทธา และจิตวิญญาณของชาวใต้ผ่านลีลา ท่ารำ ดนตรี และเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

## ความเป็นมา

โนรา เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีการสืบทอดมายาวนานกว่า 400 ปี ในภาคใต้ของประเทศไทย และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยมีต้นกำเนิดที่บริเวณแหลมมลายู ในช่วงสมัยตามพราลิงค์หรือศรีวิชัย ราวพุทธศตวรรษที่ 11-16 เมืองสทิงพระในสมัยนั้นถือเป็นศูนย์กลางความเจริญที่สำคัญ เนื่องจากมีชุมชนหนาแน่นตลอดชายฝั่งตะวันออก ตั้งแต่ชุมพร ไซยา จนถึงถลันตัน ตรังกานู และเกาะสุมาตรา การค้าขายทางทะเลส่งผลให้ผู้คนในพื้นที่มีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิด โดยมีเชื้อสายและศาสนาเดียวกัน ทำให้การถ่ายทอดศิลปะการแสดงเป็นไปได้ง่ายจากตำนานโนราชาติรี กล่าวว่า โนราเกิดขึ้นที่เมืองพัทลุงโบราณ (กรุงสทิงพาราณสี) โดยเริ่มต้นเป็นการแสดงประจำราชสำนักก่อนที่จะเผยแพร่สู่ประชาชนทั่วไป โดยกลุ่มเมือง 12 นักชัตรีในช่วงสมัยตามพราลิงค์ถือเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2561, น. 1)

วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง (2562, น. 3) ระบุว่า คำว่า “โนรา” เกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อมีการนำเรื่องพระสุธน-มโนห์รา มาแสดงเป็นละครชาตรี นอกจากนี้ ยังมีการสันนิษฐานว่า โนราได้รับอิทธิพลจากการร่ายรำของอินเดียโบราณ ก่อนสมัยศรีวิชัย ซึ่งเข้ามาพร้อมกับพ่อค้าชาวอินเดีย เครื่องดนตรีที่ใช้ในโนรา เช่น “เบ็ญจสังคีต” ซึ่งประกอบด้วยโหม่ง ฉิ่ง ทับ กลอง และปี่ใน ล้วนมีความคล้ายคลึงกับการร่ายรำของอินเดีย นอกจากนี้ทำรำโนราหลาย ๆ ทำ ยังมีความคล้ายคลึงกับการร่ายรำในวัฒนธรรมอินเดียอีกด้วย โดยเริ่มมีการจัดแสดงโนราในรูปแบบที่เป็นกิจจลักษณะขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 1820 ซึ่งตรงกับสมัยสุโขทัยตอนต้น นอกจากนี้ยังเชื่อกันว่าโนราเกิดขึ้นครั้งแรกที่หัวเมืองพัทลุง ตำบลบางแก้ว จังหวัดพัทลุง แล้วแผ่ขยายไปยังหัวเมืองอื่น ๆ ของภาคใต้จนถึงภาคกลาง และกลายเป็นละครชาตรี

## องค์ประกอบการแสดงโนรา

การแสดงโนราเป็นศิลปะการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของภาคใต้ โดยมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญหลายประการ ซึ่งรวมถึงการรำ การร้อง และเครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง

**1. การรำ** โนราแต่ละคนต้องรำอวดความชำนาญและความสามารถเฉพาะตน โดยการรำประสมท่าต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องกลมกลืน แต่ละท่ามีความถูกต้องตามแบบฉบับ มีความคล่องแคล่ว ชำนาญที่จะเปลี่ยนลีลาให้เข้ากับจังหวะดนตรี และต้องรำให้สวยงาม อ่อนช้อย หรือกระฉับกระเฉง เหมาะแก่กรณี บางคนอาจอวดความสามารถในเชิงเฉพาะด้าน เช่น การเล่นแขน การทำให้ตัวอ่อน การรำท่าพลิกแพลง นอกจากนี้ยังมีการรำเฉพาะอย่าง ใช้แสดงเฉพาะโอกาส เช่น รำในพิธีไหว้ครู หรือพิธีแต่งพอกผูกผ้าใหญ่ บางอย่างใช้รำเฉพาะเมื่อมีการประชันโรง บางอย่างใช้ในโอกาสการรำลวงครู หรือโรงครู หรือรำแก้บน การรำเฉพาะอย่าง มีดังนี้ รำบทครูสอน รำบทปฐม รำเพลงทับ เพลงโทน รำเพลงปี รำเพลงโค รำขอเทริด รำเขียนพราย และเหยียบลูกนาว (เหยียบบมะนาว)

รำแทงเข้ (แทงจระเข้) รำคล้องหงส์ และรำบทสิบสองหรือรำสิบสองบท (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542, น. 3880)

**2. การร้อง** โนราแต่ละตัวจะต้องอวดลีลาการร้องขับบทกลอนในลักษณะต่าง ๆ เช่น เสียงไพเราะดังชัดเจน จังหวะการร้องขับถูกต้องเข้าใจ มีปฏิภาณในการคิดกลอนรวดเร็ว ได้เนื้อหาดี สัมผัสดี มีความสามารถในการร้องโต้ตอบ แก่คำอย่างฉับพลันและคมคาย (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคาร ไทยพาณิชย์, 2542, น. 3879)

**3. เครื่องดนตรี** เครื่องดนตรีประกอบการแสดงโนรา ประกอบด้วยเครื่องดนตรีหลัก ได้แก่ ทับ 2 ใบ ซึ่งแบ่งเป็นใบเล็กที่เรียกว่า “หน่วยฉับ” ให้เสียง “ฉับ” และใบใหญ่ที่เรียกว่า “หน่วยเทิง” ให้เสียง “เทิง” นอกจากนี้ยังมีกลองตุ๊ก 1 ใบ โหม่ง 2 ลูก ในชุดเดียวกับฉิ่งอีก 1 คู่ และปี่นอก 1 เล้า โดยมีผู้เล่นทับเรียกว่า “นายทับ” หรือ “มือทับ” ที่ใช้ทักษะเฉพาะในการสร้างเสียงที่แตกต่างกัน ได้แก่ เสียงปะ เทิง ทืด ตี๊ก และพรีด ซึ่งแต่ละเสียงมาจากวิธีการตีที่แตกต่างกัน เสียงต่าง ๆ นี้ช่วยสร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้กับการแสดงโนรา โดยในวงดนตรีนี้นักดนตรีนิยมใช้เสียงหลักในการแสดงเพียง 4 เสียง คือ ปะ เทิง ทืด และ ตี๊ก เพื่อสื่ออารมณ์และจังหวะของการแสดงโนราให้สมบูรณ์ (พัชรรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ และกฤตชิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ, 2564, น. 197)

**4. เครื่องแต่งกาย** เครื่องแต่งกายของโนราประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ดังนี้ 1) เทริด เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวนายโรงหรือโนราใหญ่ 2) เครื่องลูกปิด เครื่องลูกปิดจะร้อยด้วยลูกปิดสีเป็นลายดอกดวง ใช้สำหรับสวมลำตัวท่อนบนแทนเสื้อ 3) ปีกนกแอ่นหรือปีกหนึ่ง มักทำด้วยแผ่นเงิน 4) ซับทรวงหรือทับทรวงหรือตาบ สำหรับสวมห้อยไว้ตรงทรวงอก 5) ปีกหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าหางหรือหางหงส์ 6) ผ้านุ่ง 7) หน้าเพลหรือเหน็บเพลหรือเหน็บเพล 8) หน้าผ้า ลักษณะเช่นเดียวกับชายไหว 9) ผ้าห้อย 10) กำไลต้นแขน และปลายแขน 11) กำไล ใช้สวมมือและเท้าข้างละหลาย ๆ วง 12) เล็บ และ 13) หน้าพราน และหน้าทาสี (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2561, น. 1)

**5. การเล่นเป็นเรื่อง** โดยปกติโนราไม่เน้นการเล่นเป็นเรื่อง แต่ถ้ามีเวลาแสดงมากพอจากการอวดการรำ การร้อง และการรำทำบทแล้ว อาจเพิ่มการเล่นเป็นเรื่องเพื่อความสนุกสนาน โดยเลือกเรื่องทีู้ดีกันแล้วบางตอนมาแสดง เลือกเอาแต่ตอนที่ต้องใช้ตัวแสดงน้อย ๆ (2-3 คน) ไม่เน้นที่การแต่งตัวตามเรื่อง มักแต่งตามทีแต่งรำอยู่แล้วแล้วสมมติเอาว่าใครเป็นใคร แต่จะเน้นความตลกและการขับบทกลอนแบบโนราให้ได้ เนื้อหาตามท้องเรื่อง (มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542, น. 3880)

การแสดงโนราเป็นศิลปะการแสดงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของภาคใต้ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบหลักหลายประการ ได้แก่ การรำ การร้อง เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย และการเล่นเป็นเรื่อง สำหรับการรำ โนราแต่ละคนต้องแสดงความชำนาญเฉพาะตัวผ่านท่ารำที่เป็นแบบแผน พร้อมทั้งการรำเฉพาะอย่างทีแสดงในโอกาสสำคัญ

นอกจากนี้ เครื่องแต่งกายของโนราเป็นสิ่งทีแสดงถึงความเป็นศิลปะเฉพาะถิ่นที่สวยงาม และเป็นเอกลักษณ์

### ประวัติโนราเดชา วาทศิลป์

โนราเดชา วาทศิลป์ หรือ นายเดชา คำเกลี้ยง เกิดเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2529 เป็นบุตรของนายซุบ คำเกลี้ยง และนางจินดา คำเกลี้ยง โนราเดชาให้ความสนใจการแสดง โนราตั้งแต่ยังเยาว์วัย โดยเริ่มฝึกหัดรำโนราตั้งแต่อายุ 5 ปี กับโนราแดง บ้านโคกทราย (โนราแดง สุวรรณ) จากนั้นเมื่อได้เข้าเรียนที่วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุงจึงได้มีโอกาสฝึกหัด โนราจาก โนราน้อม โบราณศิลป์ หรือโนราน้อม คงเกลี้ยง และยังได้ฝึกหัดเพิ่มเติมกับ โนรารื่น คงนวลบ้าน ที่ค่ายพนางตุง จังหวัดพัทลุง เมื่อได้ฝึกหัดโนราจนมีความเชี่ยวชาญแล้ว ในปี พ.ศ. 2549 โนราเดชาจึงได้ผ่านพิธีครอบเทริดผูกผ้าตัดจุก หรือการบวชโนราใหญ่ โดยมีโนราน้อม เป็นอุปัชฌาย์ (ประธานหลักในพิธีการผูกผ้าตัดจุก) มีโนราแอบ บ้านโหนด และโนราสมพงษ์ เสน่ห์ศิลป์ เป็นกรรมวาจาและอนุสาวนาจารย์ หรือเรียกว่า “คู่สวด” จากนั้นจึงได้ตั้งคณะโนราเป็นของตนเองชื่อคณะ “โนราเดชา วาทศิลป์”

จากความสามารถและความเชี่ยวชาญในด้านการแสดงโนรา ทำให้โนราเดชา วาทศิลป์ ได้รับการเชิญให้เป็นวิทยากรให้กับสถานศึกษาต่าง ๆ เช่น เป็นวิทยากรสอนท่ารำ สิบสองท่า สายโนราน้อม ให้แก่วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง เป็นวิทยากรสอนให้แก่ักเรียน ในโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง นอกจากนี้ยังได้รับเชิญ เป็นกรรมการตัดสินการประกวดโนราในโอกาสสำคัญ ๆ เช่น

ปี พ.ศ. 2565 เป็นกรรมการตัดสินการประกวดโนราชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ สนามหน้าศาลากลางพัทลุง

ปี พ.ศ. 2566 เป็นกรรมการตัดสินการประกวดโนราชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้าสุทิดา พัชรสุธาพิมลลักษณ พระบรมราชินี ณ โรงเรียนพัทลุง

นอกจากนี้โนราเดชา ในปี พ.ศ. 2564 ยังได้รับโล่เชิดชูเกียรติผู้ดำรงศิลปวัฒนธรรมดีเด่น บุคคลต้นแบบศิลปะการแสดงภาคใต้ จากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช ณ วัดวังตะวันออก (เดชา คำเกลี้ยง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2567)

### การรำโนราชุด “รำกระบี่ท่าทำ”

การแสดงโนรานั้นมีการแบ่งสายของโนราออกเป็น 3 สาย ได้แก่ โนรายก ชูบัว โนราแปลก วัดท่าแค และโนราสายอุปลัมภ์ นรากร หรือ โนราพุ่มทewa โดยแต่ละสายก็จะมี ท่ารำเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เมื่อแต่ละสายมีการสืบทอดกระบวนการทำให้แก่ศิษย์ของตน ก็จะมีการสืบสานท่ารำในสายของตนต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งอาจจะมีการผิผันหรือแตกต่างกันไปบ้าง จากการจดจำ การปรับให้เหมาะสมกับตนเอง หรือความเหมาะสมกับเวลาแสดง ที่ในปัจจุบันนิยมการแสดงที่รวดเร็วไม่มุ่งเน้นการรำโชว์ฝีมือเหมือนการแสดงในอดีต

การรำโนราชุด “รำกระบี่ตีท่า” โนราเดชา วาทศิลป์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2567) กล่าวว่า ในสมัยอดีตครูโนราจะมีความหวงแหนท่ารำของตนมาก ไม่ถ่ายทอดให้ผู้อื่นง่าย ๆ นอกจากผู้นั้นจะเป็นศิษย์ที่ครูรักและไว้วางใจ การรำชุดนี้โนราเดชา ได้รับการสืบทอดมาจากโนรำน้อม คงเกลี้ยง ซึ่งเป็นศิษย์โนราครูเดียวกันกับโนราแปลก วัดท่าแค แต่โนรำน้อมได้รับการถ่ายทอดท่ารำชุดรำกระบี่ตีท่าจาก โนราฉ่ำ เมืองแก้ว ซึ่งนับถือเป็นครูโนราของท่านอีกท่านหนึ่ง โดยการรำโนราชุด “รำกระบี่ตีท่า” เป็นคำร้องหนึ่ง ที่ปรากฏอยู่ในบทประณม ซึ่งถือว่าเป็นบทรำสำหรับฝึกหัดโนราที่สามารถนำไปปรับใช้ในการรำอื่น ๆ ของโนราได้ คล้ายกับการรำแม่บทใหญ่ของนาฏศิลป์ไทย

การแสดงชุดนี้สื่อความหมายถึงการรบกันของลิง ใช้แสดงถึงความแข็งแรง พละกำลัง ในเชิงชั้นการต่อสู้กันของลิง ดังที่ สุพัฒน์ นาคเสน (2562, น. 67-68) กล่าวว่า บทประณม เป็นการรำที่ตีท่ารำตามเนื้อหาสาระของบทร้อง ที่เกี่ยวกับการสื่อความหมายของท่ารำที่ประกอบด้วย ท่าหนึ่ง ท่าเคลื่อนไหว ท่าเลียนแบบธรรมชาติ สัตว์ในวรรณคดี ตัวละครในวรรณคดี การรำบทประณมมีลักษณะเป็นการรำอยู่กับที่ ทั้งในลักษณะการยืนรำ นั่งรำ การรำเคลื่อนที่โดยการเดิน การวิ่ง ตลอดจนการเข้าคู่กันและบางช่วงมีการแจกท่ารำเพิ่มเติมเพื่ออวดลีลาท่ารำให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น การแสดงท่าทางการรำฟ้อนฟุ้งของนางขึ้นนอน การแสดงท่าทาง การว่ายน้ำของปลา การแสดงท่าทางการรบของลิง

ทั้งนี้โครงสร้างท่ารำโนราชุดรำกระบี่ตีท่า แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ดูเชิง หยั่งเชิง และต่อสู้กัน โดยในการต่อสู้กันนั้นท่ารำช่วงสุดท้ายผู้ชนะจะยืนเหยียบบนเข้าของผู้แพ้ และสลับกันเป็นฝ่ายแพ้และฝ่ายชนะ โดยไม่มีฝ่ายใดแพ้หรือชนะ เนื่องจากการรำชุดนี้มีนัยยะของการรำถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงไม่ต้องการให้มีการแพ้ชนะกันนั่นเอง โดยมีรายละเอียดโครงสร้างท่ารำ ดังนี้

**ช่วงที่ 1 ดูเชิง :** เป็นการพบกันระหว่างคู่ต่อสู้ทั้งสองฝ่าย โดยทั้งสองต่างดูเชิง ดูท่าที่ซึ่งกันและกัน มีการเดินอวดศักดิ์ศรี มีการท่อมมนต์เพื่อเป็นการปลุกวิชาในตัวเอง จากนั้นจึงประลองกำลังกันโดยทั้งสองฝ่ายจะเข้าหากัน ด้วยการเดินให้คู่ต่อสู้เห็นว่าเรามีพละกำลังมาก โดยมีท่ารำในช่วงนี้จำนวน 4 ท่า นอกจากนั้นผู้แสดงยังสามารถสอดแทรกลีลาท่ารำเฉพาะตัวเพิ่มเข้าไป เช่น การหมุนตัวด้วยความเร็ว การเก็บเท้าที่ละเอียดหรือจังหวะถี่ ๆ การอวดความงามของมือตนเองด้วยการตัดมือของตนเอง ทำให้ผู้ชมชื่นชอบและตื่นเต้นไปกับการรำ ดังภาพ



ภาพที่ 1-2 การเดินออกสู่เวทีและการเดินตัดมือ  
ที่มา : ผู้เขียน



ภาพที่ 3-4 การทอ้งมนต์และการตัดมือ  
ที่มา : ผู้เขียน

ช่วงที่ 2 หยั่งเชิง : เป็นการดูคู่ต่อสู้ว่ามีสติปัญญาเพียงใด มีกลเม็ดเด็ดพรายอย่างไร ต่างฝ่ายต่างเข้าหากัน ด้วยอากัปกิริยาจต ๑ จ้อง ๑ เพื่อดูท่าที่ว่าจะเข้าต่อสู้อย่างไร อีกทั้งท่ารำที่สื่อถึงการช่วยคู่ต่อสู้ ดังภาพ



ภาพที่ 5-6 การเดินหยั่งเชิง 2 ท่า  
ที่มา : ผู้เขียน



ภาพที่ 7-8 การเข้าหาคู่ต่อสู้ 2 ท่า  
ที่มา : ผู้เขียน

**ช่วงที่ 3 การต่อสู้ :** เป็นการต่อสู้ของทั้งสองฝ่าย โดยมีทั้งการรุกและการรับ ประกอบทำนองดนตรีที่มีจังหวะรุกเร้าและผ่อนลง จบลงด้วยทำนองเร็ว ประกอบการแสดงในช่วงชุลมุน เพื่อการขับเคลื่อนของการต่อสู้ ผู้แสดงจะผลัดกันแพ้ชนะ หรือไม่มีฝ่ายใดแพ้ชนะ เนื่องจากนัยยะของการรำถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น ไม่ต้องการให้มีการแพ้ชนะกัน ซึ่งในช่วงนี้มีท่ารำจำนวน 10 ท่ารำ โดยในการแสดงต้องรำให้ครบทุกท่ารำ



ภาพที่ 9-10 ท่าการต่อสู้กัน  
ที่มา : ผู้เขียน



ภาพที่ 11-18 ทำการต่อสู้กัน

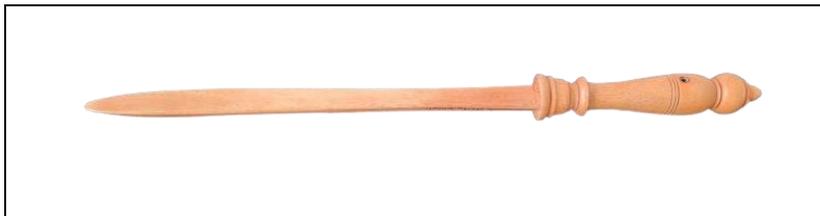
ที่มา : ผู้เขียน

เอกลักษณ์ของท่ารำโนราชูดร่ากระบี่ทำนี้ เนื่องจากการแสดงโนรานั้นมีการแบ่งผู้แสดงออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ตัวนาย และตัวนาง ซึ่งตัวนายนั้น หมายถึงผู้แสดงที่รับบทบาทเป็นเพศชายในเรื่องที่แสดง ส่วนตัวนาง หมายถึง ผู้แสดงที่รับบทบาทเพศหญิงในเรื่องที่แสดง ทำให้การแสดงท่าทางจึงมีลีลาแตกต่างกันตามเพศของตัวละครในเรื่องนั้น ๆ สำหรับท่ารำในสายของโนร่าอ่อม คงเก็ลี้ยง จะมีลักษณะการผสมผสานลีลา

ของตัวนายและตัวนาง กล่าวคือ ท่ารำจะมีลีลาที่เข้มแข็งแต่แฝงไว้ด้วยความอ่อนหวาน นุ่มนวล เนื่องจากการแสดงชุดนี้เป็นท่ารำที่สืบทอดมาจากโนราห์น้อม ดังนั้นในการรำชุดนี้ จึงมีลีลาท่ารำที่ผสมผสานความเข้มแข็งและความนุ่มนวลเอาไว้ด้วยกัน ท่ารำมักใช้การ สะดุ้งตัว การใช้หน้า และการใช้เท้า เช่น การเดินชอยเท้าในจังหวะถี่ ๆ การรำด้วยความ ทะมัดทะแมง สิ่งสำคัญคือผู้แสดงต้องมีปฏิภาณไหวพริบ มีความจำที่ดีสามารถปฏิบัติท่ารำ ได้แม่นยำตรงตามจังหวะหน้าทับ การแสดงชุดนี้เป็นการรำคู่กันของผู้แสดง 2 คน ดังนั้นผู้แสดงทั้งสองคนต้องมีจิตใจตรงกัน มีความรักใคร่ สามัคคีกัน ท่ารำถึงจะสื่อออกมา ด้วยความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ผู้แสดงอาจใช้ 3-4 คู่ ตามความเหมาะสม นอกจากนี้โนราห์ที่มีความ เชี่ยวชาญอาจแสดงชุดนี้ได้ระยะเวลาจนถึง 10-15 นาที เนื่องจากโนราห์ที่มีความ เชี่ยวชาญจะสอดแทรกลีลาท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ หรือกลเม็ดเด็ดพรายของตนเข้าไปในการ แสดงด้วย (เดชา คำเกลี้ยง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2567)

### อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ท่ารำโนราห์ชุด “รำกระบี่ตีท่า” ผู้แสดงจะถือพระขรรค์เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งในการแสดงโนราห์นั้นถือว่าเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงที่สามารถใช้แทนอาวุธอื่น ๆ ตามเนื้อเรื่องที่แสดงได้ อีกทั้งพระขรรค์เป็นอาวุธที่โนราห์ใช้ประกอบการแสดงโนราอยู่แล้ว ในการแสดงชุดนี้ผู้แสดงถือพระขรรค์ที่ทำจากไม้ ไม่นิยมพระขรรค์ที่ทำจากโลหะ เพราะโนราห์มีความเชื่อว่าพระขรรค์โลหะนั้นเป็นของสูง เป็นอาวุธของชนชั้นกษัตริย์ (เดชา คำเกลี้ยง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2567)



ภาพที่ 19 พระขรรค์ประกอบการรำชุดกระบี่ตีท่า

ที่มา : ผู้เขียน

### เครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายสำหรับการแสดงชุดนี้ ผู้แสดงจะแต่งกายตามแบบแผนโนรา แต่จะไม่สวมเทริด เนื่องจากการแสดงชุดนี้ตัวละครที่แสดงสวมบทบาทเป็นลิง ตามจารีต ของการแสดงโนราห์นั้นถ้าผู้แสดงสวมบทบาทเป็นสัตว์จะไม่สวมเทริด เพราะถือว่าเป็นเทริดเป็น ของสูงและเป็นการให้เกิดเทริดที่เปรียบดั่งเครื่องทรงของพระมหากษัตริย์ โดยใช้การโพก ผ้าแทน อีกทั้งจะไม่สวมใส่เล็บ เพราะการสวมใส่เล็บเป็นอุปสรรคต่อการแสดงด้วย (เดชา คำเกลี้ยง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2567)



ภาพที่ 20 เครื่องแต่งกายการรำชุดกระบี่ตีท่า ด้านหน้าและด้านหลัง  
ที่มา : ผู้เขียน

#### ดนตรีประกอบการแสดง

ใช้วงดนตรีที่ประกอบการแสดงโนรา ประกอบด้วย กลองทับ ปี่ โหม่งหรือฆ้องคู่ และ ฉิ่ง แต่เน้นที่จังหวะหน้าทับกลองเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากการแสดงชุดนี้ผู้แสดงจะต้องรำตามจังหวะหน้าทับกลอง โดยเพลงปี่นั้นผู้เป่าปีสามารถเลือกเพลงมาเป่าได้ตามความเหมาะสมและความชื่นชอบของคนเป่า (เดชา คำเกลี้ยง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2567)

#### โอกาสที่ใช้แสดง

ทำรำชุดนี้ใช้ในโอกาสรำถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แก่บนครุหมอโนราหรือแก่นเทพเทวดา ชาวภาคใต้เรียกว่า “รำถวายทวดเกาะ” ศิลปินโนรามักจะนำการแสดงชุดนี้มารำเนื่องจากถือเป็นของสูงที่อยู่ในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ เป็นการรำตัวละครลิงล้อมרבกันใช้รำในงานสำคัญ ๆ (เดชา คำเกลี้ยง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 สิงหาคม 2567)

#### สรุป

การรำโนราชุด “รำกระบี่ตีท่า” เป็นการรำที่สื่อความหมายถึงการรบกันของลิง มีการสืบทอดทำรำมาจากโนราฉำ เมืองแก้ว ที่ถ่ายทอดให้กับโนราน้อม คงเกลี้ยง และสืบทอดลงมาถึงโนราเดชา วาทศิลป์ โครงสร้างทำรำชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ดุเชิง หยั่งเชิง และต่อสู้กัน โดยผู้แสดงจะรำเพื่อสื่อความหมายทำรำแตกต่างกันไปในแต่ละช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ดุเชิง แสดงถึงการพบกันระหว่างคู่ต่อสู้ทั้งสองฝ่ายที่ต่างดุเชิงดูท่าที่ซึ่งกันและกัน ทำรำมีจำนวน 4 ท่า ช่วงที่ 2 หยั่งเชิง เป็นการสังเกตท่าทีของคู่ต่อสู้

การย้วยซึ่งกันและกัน ทำรำมีจำนวน 4 ท่า ประกอบด้วย การเดินหยั่งเชิง 2 ท่า การเข้าหา คู่ต่อสู้ 2 ท่า และช่วงที่ 3 การต่อสู้ เป็นการต่อสู้ของทั้งสองฝ่าย ทำรำมีจำนวน 10 ท่า โดยทั้งสองฝ่ายผลัดกันแพ้ชนะ เนื่องจากนัยยะของการรำถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นไม่ต้องการให้มีการแพ้ชนะกัน เอกลักษณะของการรำ กล่าวคือ การรำที่ผสมผสานความเข้มแข็ง และความนุ่มนวลเอาไว้ด้วยกัน ทำรำมักใช้การสะบัดตัว การใช้หน้า และการใช้เท้า เช่น การเดินชวยเท้าในจังหวะถี่ ๆ อุปกรณ์ประกอบการแสดงนั้น ผู้แสดงจะถือพระขรรค์ ประกอบการแสดง อีกทั้งผู้แสดงจะแต่งกายตามแบบแผนโนรา แต่จะไม่สวมเทริดตามจารีตของการแสดงโนราที่ห้ามตัวละครที่สวมบทบาทเป็นสัตว์สวมเทริด เครื่องดนตรีใช้วงดนตรีที่ประกอบการแสดงโนราโดยทั่วไป

ทำรำโนราชุด “รำกระบี่ตีท่า” ในกรณีศึกษาของโนราเดชา วาทศิลป์ พบว่า ทำรำนี้มีความโดดเด่นในแง่ของการสื่อสารความเป็นนักรบและการต่อสู้กันของลิงในบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ โดยการใช้ท่ารำที่เน้นการต่อสู้ด้วยพระขรรค์ แสดงถึงการผสมผสานของศิลปะการแสดงโนรากับการต่อสู้กัน แต่อีกนัยยะหนึ่งนั้นการแสดงชุดนี้เป็นการอวดฝีมือของศิลปินโนรา เพื่อให้ศิลปินโนราแสดงความเชี่ยวชาญ ความสามารถ กลเม็ดเด็ดพรายของแต่ละคน เช่น การหมุนตัวด้วยความเร็ว การเดินชวยเท้าจังหวะถี่ ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้โนราเป็นมากกว่าการแสดงพื้นบ้าน แต่เป็นศิลปะที่มีความลึกซึ้งในเชิงวัฒนธรรมและสังคม นอกจากนี้โนราเดชายังมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอด ทำรำนี้ให้คงอยู่ต่อไป

### รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2563). *โนรา ศิลปะการร้อง รำที่ผูกพันกับชีวิต*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พัชรรกรณ์ เอื้อจิตรเมศ และกฤตชิพัฒน์ เอื้อจิตรเมศ. (2564). หน้าทับประกอบการแสดงโนรา. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 13(3), 194-203.
- มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. (2565). *ภูมิปัญญาศิลปะการแสดงโนรา : โนรา*. <http://ich.culture.go.th/article/detail/6291f35836ab3f111c5572d4>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. (ม.ป.ป.). *แบบรายงานการพิจารณาให้ปริญญาเกิตติมศักดิ์ สรุปรประวัติและผลงานของ นายน้อย คงเกลี้ยง*. <https://skruart.skru.ac.th/2017/files/docs/44.pdf>
- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2561). *โนรา (Nora)*. <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/2/bae72ee9>
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 8*. บริษัท สยามเพรส แมนเนจเม้นท์ จำกัด.

วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง. (2562). *การจัดการความรู้ด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมิ  
ปัญหาท้องถิ่น เรื่อง การจัดการความรู้ทำรำโนรามมาตรฐาน 12 ท่า ของวิทยาลัย  
นาฏศิลปพัทลุง. วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.*  
สุพัฒน์ นาคเสน. (2562). *โนราท่าครู. สำนักพิมพ์และสายส่งดวงแก้ว.*